

คอลัมน์ "จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง"

ผู้จัดการรายวัน ฉบับพิเศษปีที่ 22 สิงหาคม 2545

ศูนย์อำนาจในระบบฟุตบอลโลก

รังสรรค์ ทัศนะพรพันธุ์

การแข่งขันฟุตบอล Premier League แห่งประเทศอังกฤษ ฤดูกาล 2545/2546 เริ่มต้นแล้วตั้งแต่วันที่ 17 สิงหาคม 2545 การแข่งขันฟุตบอลอาชีพในประเทศอื่นๆ ในยุโรปเปิดฤดูกาลใหม่ในเวลาใกล้เคียงกัน แต่ฤดู 2545/2546 ไม่คึกคักเท่าฤดู 2544/2545

ตลาดฟุตบอลเข้าสู่ภาวะถดถอยดุจเดียวกับสังคมเศรษฐกิจโลก ?

การแข่งขันฟุตบอลโลก FIFA World Cup 2002 เพิ่งจบสิ้นลงเพียงเดือนเศษ ตามปกติตลาดฟุตบอลยุโรปจะมีอาการคึกคักภายหลังการแข่งขันฟุตบอลโลก เพราะจะมีการแข่งขันกันซื้อนักเตะระดับโลก และแข่งขันกันซื้อผู้จัดการระดับโลก แต่ปี 2545/2546 หาได้เป็นเช่นนั้นไม่ ถึงจะมีนักเตะและผู้จัดการย้ายสโมสร แต่ก็ไม่คึกคักเท่าฤดู 2544/2545

www.soccernet.com ประมวลข้อมูลนักเตะฟุตบอลที่ย้ายสโมสรตั้งแต่ก่อนการแข่งขันฟุตบอลฤดูใหม่ แม้จะมีนักเตะย้ายสโมสรจำนวนมาก แต่ราคาซื้อขายกันมิได้ 'เฟ้อ' ชนิดคาดไม่ถึง จะมีก็แต่ Rio Ferdinand ที่ Manchester United ซื้อจาก Leeds United ในราคาเกือบ 30 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง ในขณะที่ A.C. Milan ได้ตัว Rivaldo โดยไม่ต้องจ่ายเงินให้ Barcelona

ภาวะเศรษฐกิจถดถอยในสังคมเศรษฐกิจโลก มีผลกระทบต่อตลาดฟุตบอลยุโรปอย่างปราศจากข้อกังขา สโมสรฟุตบอลยุโรปพึ่งรายได้จากการถ่ายทอดโทรทัศน์ในสัดส่วนสำคัญ ความซบเซาทางเศรษฐกิจทำให้รายได้จากการโฆษณาของสถานีโทรทัศน์ตกต่ำ สถานีโทรทัศน์มีอาจทำหน้าที่ 'อู่ข้าวอู่น้ำ' ของสโมสรฟุตบอลได้อีกต่อไป การล้มละลายของ Kirch Group ยักษ์ใหญ่ในธุรกิจสื่อสารมวลชนในเยอรมนีก่อผลกระทบลูกโซ่ต่อสโมสรฟุตบอลเยอรมัน การประเทศ 'เบียร์' สัญญาของ ITV กระทบต่อฐานะการเงินของสโมสรฟุตบอลใน Football League ในประเทศอังกฤษ

ประเทศอื่นๆ ก็เผชิญชะตากรรมเดียวกันในบรรดาประเทศมหาอำนาจด้านฟุตบอล อิตาลีมีอากรหนักมากกว่าประเทศอื่นๆ ความหย่อนยานและความไร้ประสิทธิภาพ

ในการจัดการด้านการเงินของสโมสรฟุตบอลในอิตาลีกำลังกัดกร่อนฐานอำนาจของอิตาลีในระบบฟุตบอลโลก

ในฤดูกาลแข่งขัน 2543/2544 สโมสรฟุตบอลใน Serie A ขาดทุนรวมทั้งสิ้น 133 ล้านยูโร เมื่อรวมสโมสรฟุตบอลในทุกดิวิชั่นยอดขาดทุนสูงถึง 236 ล้านยูโร สโมสรที่มีปัญหาการเงินขั้นร้ายแรงมีทั้งสิ้น 23 สโมสร เป็นสโมสรใน Serie A 2 สโมสร Serie B 6 สโมสร และ Serie C 15 สโมสร สโมสรเก่าแก่ที่มีชื่อเสียงดังเช่น Fiorentina ต้องตกชั้นอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลจากความผิดพลาดในการจัดการด้านการเงิน Lazio และ A.S. Roma แม้จะอยู่ในฐานะดีกว่า Fiorentina แต่ก็ต้องถือว่าอยู่ในภาวะวิกฤติ

Deloitte & Touche ยักษ์ใหญ่ในธุรกิจการบัญชีระหว่างประเทศ ซึ่งมีความชำนาญพิเศษในการตรวจสอบฐานะการเงินของสโมสรฟุตบอล เคยกำหนด Rule of Thumb ว่า หากรายจ่ายค่าตอบแทนนักฟุตบอลสูงกว่า 50% ของรายได้สโมสร สโมสรฟุตบอลนั้นจะมีอาการน่าเป็นห่วง ข้อเท็จจริงปรากฏว่า รายจ่ายค่าตอบแทนนักฟุตบอลของสโมสร Parma สูงถึง 110% ของรายได้ ในขณะที่ Inter Milan และ Lazio สูงกว่า 80%

ในช่วงเวลา 4 ขวบปีที่ผ่านมานี้ ค่าตอบแทนนักฟุตบอลใน Serie A เพิ่มขึ้น 2 เท่า แต่รายได้สโมสรเกือบไม่เพิ่มเลย ด้วยเหตุดังนี้ สโมสรฟุตบอลในอิตาลีจึงต้องเผชิญวิกฤติทางการเงิน

การจ่ายค่าตอบแทนนักฟุตบอลในอัตราสูง เพื่อแย่งชิงดาวระดับโลก สร้างปัญหาทางการเงินแก่สโมสร Alvaro Becoba แห่งสโมสร Inter Milan ได้รับค่าตอบแทนสูงถึงปีละ 8 ล้านยูโร (ดูตารางที่ 1) ในฤดูกาลแข่งขัน 2544/2545 สโมสรฟุตบอลในอิตาลีใช้จ่ายเงินซื้อนักฟุตบอลประมาณ 300 ล้านยูโร โดยที่มีดาราฟุตบอล 9 คนที่ต้องใช้เงินซื้อสูงกว่าคนละ 30 ล้านยูโร แต่วิกฤติทางการเงินทำให้สโมสรฟุตบอลอิตาลีสิ้นอำนาจซื้อในฤดูกาลแข่งขันใหม่นี้ ราคาที่ซื้อขายกันต่ำกว่าคนละ 10 ล้านยูโร

กลุ่มสมุทรเมดิเตอร์เรเนียนมีฐานะเป็นศูนย์กลางของระบบฟุตบอลโลก ทั้งอิตาลีและสเปนเป็น 'คู่ข้าวคู่น้ำ' ของนักฟุตบอลระดับโลกจากทุกสารทิศ ทั้งละตินอเมริกา อัฟริกา เอเชีย และยุโรปด้วยตัวเอง ฝรั่งเศสมีได้มีฐานะเสมอด้วยอิตาลีและสเปน สโมสรฟุตบอลชั้นนำในอิตาลีและสเปนล้วนเป็น 'เจ้าบุญทุ่ม' ในการกว้านซื้อนักฟุตบอลระดับโลก ดังนั้น จึงมีไฮเรื่อน่าประหลาดใจที่ค่าตัวและค่าตอบแทนนักฟุตบอลในประเทศทั้งสองอยู่ในระดับสูงยิ่ง ประเทศที่อยู่ห่างจากอิตาลีและสเปนมากเพียงใด ค่าตัวและค่าตอบแทนนักฟุตบอลจะยิ่งลดต่ำลงมากเพียงนั้น

ความสำเร็จในการจัดตั้ง Premier League ในประเทศอังกฤษ อันเป็นผลจากความสำเร็จในการหารายได้จากการถ่ายทอดโทรทัศน์การแข่งขันฟุตบอลของ BSkyB ทำให้อังกฤษสามารถถีบตัวขึ้นมาเป็นศูนย์กลางของฟุตบอลโลก เคียงบ่าเคียงไหล่กับอิตาลีและสเปน

ปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ยุโรปยังคงสามารถธำรงฐานะศูนย์กลางของฟุตบอลโลกได้ ก็คือ คำพิพากษาคดีบอสมัน (Jean-Marc Bosman) โดยผลของคำพิพากษาคดีดังกล่าว นักฟุตบอลสามารถย้ายสโมสรได้โดยเสรี เมื่อสิ้นอายุสัญญาการทำงาน นอกจากนี้ นักฟุตบอลที่มีสัญชาติประเทศที่เป็นสมาชิกสหภาพยุโรปมีเสรีภาพในการเคลื่อนย้ายสโมสรภายในสหภาพยุโรปได้โดยเสรีด้วย ตลาดนักฟุตบอลจึงมีพลวัตการเคลื่อนย้ายแรงงาน (Labour Mobility) สูงยิ่ง แม้ว่าสมาคมฟุตบอลประเทศต่างๆในสหภาพยุโรปจะยังคงมีกฎข้อบังคับจำกัดจำนวนนักฟุตบอลต่างชาตินอกสหภาพยุโรป แต่กฎข้อบังคับดังกล่าวนี้กำลังถูกยกเลิกไปในอนาคตอันใกล้ ถึงเวลานั้นตลาดนักฟุตบอลในยุโรปจะมีความสมบูรณ์ในการแข่งขันมากขึ้น

คำพิพากษาคดีบอสมันและการขจัดอุปสรรคกีดขวางการเข้าสู่ตลาดนักฟุตบอลในยุโรป (Barriers to Entry) ทำให้ยุโรปมีสภาพเป็น 'หลุมดำ' ที่ดูดดึงนักฟุตบอลระดับโลก เหตุปัจจัยดังกล่าวนี้ นอกจากจะทำให้ยุโรปสามารถธำรงฐานะศูนย์กลางในฟุตบอลโลกแล้ว ยังทำให้การแข่งขันภายในยุโรปทวีความเข้มข้นขึ้นเป็นอันมาก

วิกฤติการณ์การเงินของสโมสรฟุตบอลในอิตาลีกำลังทำลายอิตาลีในฐานะศูนย์กลางในระบบฟุตบอลโลก ซึ่งมีนัยสำคัญว่า ศูนย์กลางของระบบฟุตบอลโลกมิได้กระจุกอยู่ในกลุ่มสมุทรเมดิเตอร์เรเนียนอีกต่อไป หากแต่กระจายตัวไปสู่ทะเลเหนือ (North Sea) อันเป็นฐานที่มั่นของอังกฤษด้วย

ในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจโลก ศูนย์อำนาจของระบบโลกเคยกระจุกอยู่ในกลุ่มสมุทรเมดิเตอร์เรเนียน นับแต่ยุคสมัยของอียิปต์ กรีก โรมัน สเปน และโปรตุเกส แล้วเคลื่อนย้ายไปสู่เนเธอร์แลนด์ในคริสต์ศตวรรษที่ 17 และอังกฤษในคริสต์ศตวรรษที่ 18

ถ้าศูนย์อำนาจของฟุตบอลโลกกำลังเปลี่ยนแปลงในทิศทางเดียวกับศูนย์อำนาจของระบบโลก

หมายเหตุ

1. บทวิเคราะห์กีฬาฟุตบอลในระบบทุนวัฒนธรรม โปรดอ่าน รั้งสวรรค์ ธนะพรพันธุ์ กีฬาในระบบทุนวัฒนธรรม (สำนักพิมพ์บ้านพระอาทิตย์ 2544)
2. คำพิพากษาคดีบอสมีอง โปรดอ่าน รั้งสวรรค์ ธนะพรพันธุ์ “คดีบอสมีองกับฟุตบอลยุโรป” ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันศุกร์ที่ 2 กุมภาพันธ์ 2539

ตารางที่ 1

ค่าตอบแทนนักฟุตบอลระดับโลกของสโมสรอิตาลี

ปี 2544/2545

(ล้านยูโร)

รายชื่อนักฟุตบอล	สโมสรต้นสังกัด	ค่าตอบแทนต่อปี
Alvaro Recoba	Inter Milan	8
Gabriel Batistuta	A.S. Roma	6
Francesco Totti	A.S. Roma	6
Ronaldo	Inter Milan	4.5

ที่มา Simon Evans, "Italy's Stars Ready for Pay Cut", *Soccermet.com* (July 12, 2002)